

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Petra Průchy a soudců JUDr. Jaroslava Vlašína a JUDr. Jana Vyklického v právní věci žalobkyně: **B. J.**, zastoupená JUDr. Petrem Nuckollsem, advokátem se sídlem Barcalova 2, Ústí nad Orlicí, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkumu rozhodnutí žalované ze dne 9. 12. 2010, č. X, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích ze dne 12. 12. 2011, č. j. 53 Ad 6/2011 - 63,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

III. Žalobkyni se vrací soudní poplatek za kasační stížnost ve výši **5.000 Kč**, který jí bude vyplacen prostřednictvím jejího zástupce advokáta JUDr. Petra Nuckollse z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě do 30 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

Včas podanou kasační stížností žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) brojila proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích (dále jen „krajský soud“) ze dne 12. 12. 2011, č. j. 53 Ad 6/2011 – 63 (dále jen „napadený rozsudek“), jímž byla zamítnuta žaloba stěžovatelky proti rozhodnutí žalované ze dne 9. 12. 2010, č.j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“). Tímto rozhodnutím byly zamítnuty námitky proti rozhodnutí žalované ze dne 6. 4. 2010, č. j. X, kterým byla zamítnuta stěžovatelčina žádost o zvýšení starobního důchodu z důvodu zhodnocení doby studia ve školním roce 1961/2 s odůvodněním, že doba studia ve školním roce 1961/2 představuje plnění povinné školní docházky.

V **napadeném rozhodnutí** žalovaná uvedla, že pravidlo pro hodnocení doby studia získaného před 1. 1. 1996 obsahuje ustanovení § 13 zákona o důchodovém pojištění, podle něhož se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. 1. 1996 podle předpisů platných před tímto dnem. Z ustanovení § 8 zákona č. 100/1988 Sb. ve znění k 31. 12. 1995 plyne, že za zaměstnání se mj. považuje studium po ukončení povinné školní docházky. Délka povinného základního vzdělání je určena školským zákonem. Dne 28. 12. 1960 nabyl účinnosti zákon č. 186/1960 Sb., který zavedl povinnou devítiletou školní docházku plně se vztahující na všechny žáky od školního roku 1961/1962. Vzhledem k tomu, že žalobkyně studovala devátou třídu ve školním roce 1961/2, jak vyplynulo z předložené kopie vysvědčení připojené k žádosti ze dne 5. 11. 2009, nelze toto studium považovat za studium po ukončení povinné školní docházky a nelze ho tedy ani zhodnotit pro důchodové účely, neboť se jedná stále o plnění povinné školní docházky. Co se týče námitky žalobkyně, že jejím spolužákům bylo přiznáno navýšení důchodu, žalovaná uvedla, že pro účely důchodového pojištění není v případě započtu doby studia relevantní rok narození, ale rok ukončení povinné školní docházky. Žalobkyně přitom povinnou školní docházku ukončila ve školním roce 1961/2, a proto jí s ohledem na tuto skutečnost a také s ohledem na výše uvedené nemohla být doba po dovršení 14tého roku věku do výše starobního důchodu zhodnocena, neboť v té době neměla ukončenou povinnou školní docházku.

V **žalobě** proti napadenému rozhodnutí stěžovatelka namítala, že započala studium povinné školní docházky ve školním roce 1951/1952 podle školského zákona č. 95/1948 Sb., a to konkrétně ustanovení § 13 odst. 1 tohoto zákona. Stěžovatelka v průběhu školní docházky na prvním stupni školy dle tehdy platného školského zákona těžce onemocněla, byla několikrát hospitalizována v léčebně v Košumberku, až z důvodu nepřítomnosti na školním vyučování opakovala 5. třídu. Zákon č. 95/1948 Sb. byl zrušen zákonem č. 31/1953 Sb. a od školního roku 1953/1954 byla zavedena školská soustava dle tohoto zákona č. 31/1953 Sb., podle jehož ustanovení § 3 odst. 3 byla zavedena povinnost osmileté školní docházky. Tuto stěžovatelka ukončila ve školním roce 1959/1960, když dokončila sedmou třídu. Vzhledem ke své nemoci pokračovala v docházce do osmé třídy ve školním roce 1960/1961. Pro školní rok 1961/62 nabyl platnosti a účinnosti školský zákon č. 186/1960 Sb. ze dne 15. 12. 1960, který v ustanovení § 5 odst. 2 upravil povinnou školní docházku v době trvání devíti let s tím, že dle ustanovení § 5 odst. 1 toto vzdělávání trvá od 6 let dítěte do jeho 15 let. Stěžovatelka zdůraznila, že ve školním roce 1961/1962 dobrovolně studovala 9. třídu, neboť po ukončení osmé třídy neúspěšně absolvovala přijímací řízení na střední školu a základní škola jí následně umožnila další studium v deváté třídě. Stěžovatelka tedy dovozuje, že dokončila povinnou školní docházku ve školním roce 1959/1960 za platnosti školského zákona č. 31/1953 Sb. Pokud žalovaná zamítla stěžovatelčiny námitky, v nichž stěžovatelka odkázala na shora uvedený právní názor, že další dva roky až do ukončení 9. třídy povinné školní docházky v roce 1961/1962 je nutno považovat za dobu studia po ukončení povinné školní docházky. Žalovaná tedy postupovala nezákonně, pokud nezohlednila stěžovatelce při výpočtu jejího starobního důchodu dobu studia osmé a deváté třídy základní školní docházky po ukončení povinné školní docházky. I pro případ, že by věc měla být posuzována podle zákona č. 186/1960 Sb., pak podle ustanovení § 5 odst. 3 tohoto zákona platí, že žákům, kteří splní povinnost školní docházky, avšak nedosáhnou vzdělání, které poskytuje základní devítiletá škola, může být povolena docházka do této školy, nejdéle však do konce školního roku, v němž dosáhnou věku 16 let. Tohoto věku stěžovatelka dosáhla dne 9. 4. 1961, tedy před

účinností školského zákona č. 186/1960 Sb., který zavedl povinnou školní docházku v délce trvání 9 let od školního roku 1961/2. Z uvedených důvodů stěžovatelka navrhla zrušení a vrácení věci žalované k dalšímu řízení.

Krajský soud napadeným rozsudkem žalobu zamítl. V odůvodnění uvedl, že ze správního spisu žalované vzal za prokázané následující skutečnosti. Žalobkyně poukázala ve své žádosti adresované žalované na třídní výkaz vyhotovený Základní školou Dukelských bojovníků Česká Třebová pro 6.-9. ročník, třídu IX. A, školní rok 1961–1962, kde je v části týkající se žalobkyně uvedeno, že nastoupila do první třídy dne 1. 9. 1952, do šesté třídy dne 1. 9. 1958 a do deváté třídy dne 1. 9. 1961. Soud provedl při jednání důkaz listinou – prohlášením H. M., třídní učitelky žalobkyně, ze dne 2. 9. 2011. Z prohlášení vyplynulo, že žalobkyně jako žákyně osmé třídy Osmileté střední školy v České Třebové v roce 1960/1961 vykonala přijímací zkoušky na dvouleté Akademii v Chocni, kdy její přijetí bylo zamítnuto, a následně jí bylo umožněno ředitelstvím školy nastoupit do deváté třídy základní školy, kterou však stěžovatelka ukončila již v 17 letech. Prohlášení pouze potvrdilo skutečnosti doložené správním spisem, konkrétně třídním výkazem předloženým žalobkyní spolu se žádostí o úpravu výše starobního důchodu. Krajský soud vyhodnotil jako jedinou spornou otázku mezi účastníky to, zda studium osmé a deváté třídy je v případě žalobkyně plněním povinné školní docházky či studiem navazujícím na ukončenou povinnou školní docházku, tedy dobou, kterou je třeba zhodnotit pro účely výpočtu starobního důchodu, neboť podle § 13 zákona o důchodovém pojištění se za dobu pojištění považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a podle § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb. ve znění účinném ke dni 31. 12. 1995 se zaměstnáním rozumí též studium po ukončení povinné školní docházky. Mezi účastníky je nesporné, že stěžovatelka nastoupila povinnou školní docházku dne 1. 9. 1952, pátou třídu opakovala ze zdravotních důvodů ve školním roce 1957/1958, přičemž ve školním roce 1961/1962 pak absolvovala devátou třídu základní devítileté školy. Stěžovatelčino tvrzení o dřívějším nástupu povinné školní docházky již dne 1. 9. 1951 nekorespondovala s důkazním materiálem, a proto mu soud neuvěřil.

Krajský soud dále přistoupil k výkladu tehdy platné a účinné právní úpravy školní docházky na základních školách. Stěžovatelka nastoupila do školy za účinnosti zákona č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství, který však byl nahrazen zákonem č. 31/1953 Sb., o školské soustavě a vzdělávání učitelů. Krajský soud citoval ustanovení § 3, § 4 odst. 1, 2 zákona č. 31/1953 Sb. a dále popsal nový režim zavedený zákonem č. 186/1960 Sb. a vymezený v ustanovení § 6 tohoto zákona, podle něhož se mládeži od šesti do patnácti let povinného základního vzdělání v základních devítiletých školách, popř. jiných školách (příslušných ročnících škol pro mládež vyžadující zvláštní péče a na školách hudebních a tanečních). Samotné základní vzdělání bylo upraveno v § 5 tohoto zákona, kde bylo mj. stanoveno, že povinná školní docházka trvá devět let. V ustanovení § 5 odst. 3 tohoto zákona byla upravena možnost žáků, kteří splní povinnou školní docházku, ale nedosáhnou vzdělání, které poskytuje základní devítiletá škola, získat povolení k další docházce do této školy, nejdéle však do konce školního roku, v němž žák dosáhne věku šestnácti let. Dále krajský soud citoval ustanovení § 6 odst. 1 a § 7, v nichž je obsažena definice základního vzdělání a středního vzdělání.

Krajský soud při hodnocení věci dospěl k názoru, že argumentace stěžovatelky může být správná jen při použití jazykového výkladu. Stěžovatelka ukončila osm let povinné školní docházky dne 30. 6. 1960, tedy za účinnosti školského zákona č. 31/1953

Sb., a další její studium dle takového výkladu tedy nebylo plněním povinnosti školní docházky. Podle názoru krajského soudu však takový ryze jazykový výklad neobstojí při aplikaci dalších výkladových metod, přičemž je nutno mít na mysli, že jazykový výklad je pouze prvotním přiblížením se k textu zákona. Logický a systematický výklad obou školských zákonů vede podle krajského soudu k závěru, že absolvování povinné školní docházky bylo předpokladem pro navazující studium, resp. navazující studium bylo absolvováno na jiném typu školy. Z tohoto pohledu nelze studium stěžovatelky v osmé a deváté třídě hodnotit jako studium po ukončení povinné školní docházky. Stěžovatelka žádné přijímací řízení neabsolvovala a osmou a devátou třídu studovala na základní devítileté škole, resp. podle dřívějšího označení na osmileté střední škole. Tyto skutečnosti vyplývají jak z jejího výslovného vyjádření, tak ze správního spisu, konkrétně z třídního výkazu připojeného k žádosti stěžovatelky o přepočet starobního důchodu. Potvrzuje je i vyjádření třídní učitelky ze dne 2. 9. 2011, jímž krajský soud provedl důkaz při jednání dne 12. 12. 2011. Stran okamžiku ukončení povinné školní docházky stěžovatelky krajský soud použil historický výklad. Školský zákon č. 186/1960 Sb. sice nabyl účinnosti dne 28. 12. 1960, nicméně je doložitelné, že v praxi fungoval již dříve. Poměrně podrobně, byť ve skutkově poněkud odlišném případě, se této otázce již věnoval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 17. 10. 2007, č. j. 6 Ads 99/2006 - 60, z něhož vyplývá, že základní politická linie pro zavedení devítileté povinné školní docházky byla rozvinuta již usnesením XI. Sjezdu KSČ z června 1958, na nějž navázala obsahově instrukce Ministerstva školství a kultury ze dne 31. 1. 1959, č. j. 4741/59 – I/2 publikovanou ve Věstníku Ministerstva školství a kultury pod č. 19/1959, o zajištění přechodu na devítiletou povinnou školní docházku ve školním roce 1959/1960. Tato směrnice pak platila i v dalším školním roce (tzn. 1960/1961), a to na základě další instrukce MŠK ze dne 4. 4. 1960, č. j. 12021/60 – I/2. Na základě těchto směrnic bylo stanoveno, že pro absolventy 8. tříd všeobecně vzdělávací školy, kteří ve školním roce 1959/1960 (resp. 1960/1961) nevstoupí do výběrových škol, do učebního nebo pracovního poměru, se zřizují 9. třídy základního školního vzdělávání. Krajský soud dále připomněl i stenozáznam z 5. schůze Národního shromáždění Republiky československé ze dne 15. 12. 1960, jejímž prvním a hlavním bodem programu byl návrh školského zákona č. 186/1960 Sb., podle něhož byly dobrovolné deváté ročníky základní školy hojně navštěvovány.

Krajský soud odkázal na právní názor citovaného rozsudku Nejvyššího správního soudu, podle něhož dobrovolná docházka do 9. třídy jedenáctileté (od 28. 12. 1960 dvanáctileté) střední školy ve školním roce 1960/61 (též ve školním roce 1959/60) není dobou studia po skončení povinné školní docházky na střední škole, a tedy ani dobou zaměstnání, jíž by do 18. roku věku bylo možno hodnotit pro účely důchodového pojištění. Tím méně lze podle krajského soudu hodnotit za studium po ukončení povinné školní docházky studium osmé třídy a deváté třídy v případě stěžovatelky. Studium osmé třídy bylo stěžovatelce umožněno za situace, kdy už druhým školním rokem fungovala na bázi dobrovolnosti zákonem ještě nezakotvená devítiletá školní docházka. Devátý ročník pak žalobkyně absolvovala již za účinnosti školského zákona č. 186/1960 Sb. Je pravdou, že stěžovatelka fakticky studovala 10 let, neboť opakovala pátou třídu, a vzhledem k tomu, že nastoupila do školy až v sedmi letech, ukončila studium deváté třídy v 17 letech, ačkoliv školský zákon č. 186/1960 Sb. stanovil, že základní školní docházka trvá maximálně do 16 let. Nicméně nelze odhlížet od konkrétních okolností tohoto případu, neboť stěžovatelka započala studium nikoliv v šesti, ale v sedmi letech, a prodloužení studia bylo vyvoláno zdravotními důvody. Podle výslovného vyjádření stěžovatelky byl příčinou opakování pátého ročníku její špatný zdravotní stav, přičemž studium devátého ročníku bylo

stěžovatelce povoleno v době, kdy byl kladen důraz na devítiletou povinnou školní docházku a stěžovatelka nebyla úspěšná při přijímacím řízení na Akademii v Chocni. Krajský soud k tomu dále uvedl, že lze z dnešního pohledu asi stěží dohledat, proč vedení školy umožnilo stěžovatelce studium devátého ročníku po dovršení 16 let věku. Lze se domnívat, že za tímto rozhodnutím stála snaha umožnit dostudování všech devíti tříd osobě, jejíž školní docházka započala až v sedmi letech a byla ztížena v důsledku onemocnění, nicméně podle soudu není zodpovězení této otázky v dané věci rozhodující. Za stěžejní krajský soud pokládá to, že žalobkyně navštěvovala až do svých 17 let základní devítiletou školu, nestudovala na žádné odborné škole navazující na povinnou školní docházku, nikdy neabsolvovala úspěšné přijímací řízení na takovou odbornou školu, a proto studium osmé a deváté třídy nelze považovat za nic jiného, než za plnění povinné školní docházky, kterou stěžovatelka ukončila právě spolu s ukončením devátého ročníku Základní devítileté školy Dukelských bojovníků Česká Třebová. Na rozdíl od svých vrstevníků, kteří nastoupili do učebních poměrů, do práce či na vyšší stupeň vzdělání, stěžovatelka dál plnila povinnou školní docházku z důvodů na své straně až do 17 let. Z uvedených důvodů krajský soud žalobu zamítl a napadené rozhodnutí žalované potvrdil.

V **kasační stížnosti** proti napadenému rozsudku stěžovatelka uvedla, že ho považuje za nezákonný ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., a to z následujících důvodů. Stěžovatelka tvrdí, že započala povinnou školní docházku již ve školním roce 1951/52, kdy byla dlouhodobě hospitalizována v léčebně v Košumberku, avšak žádné písemné doklady o této školní docházce, která měla započít po dosažení 6 let jejího věku, se nepodařilo stěžovatelce získat. Stěžovatelka dále tvrdí, že dokončila osm let povinné školní docházky ve školním roce 1959/1960, kdy dokončila sedmou třídu. Vzhledem ke svému zhoršenému zdravotnímu stavu pokračovala v docházce do osmé třídy ve školním roce 1960/61. Pro školní rok 1961/62 nabyl platnosti a účinnosti školský zákon č. 186/1960 Sb. ze dne 15. 12. 1960, který v ustanovení § 5 odst. 2 upravil povinnou školní docházku v době trvání devíti let. Stěžovatelka ve školním roce 1961/1962 dobrovolně studovala 9. třídu, neboť po ukončení osmé třídy neúspěšně absolvovala přijímací řízení na střední školu ekonomickou, a to z důvodu svého nevhodného kádrového profilu. Svůj právní názor na věc stěžovatelka opírá o ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 186/1960 Sb., v němž se podává, že žákům, kteří splní povinnost školní docházky, avšak nedosáhnou vzdělání, které poskytuje základní devítiletá škola, může být povolena docházka této školy, nejdéle však do konce školního roku, v němž dosáhne věku 16ti let. Stěžovatelka je toho názoru, že v jejím případě je nutno přihlédnout zejména k jazykovému výkladu školského zákona z roku 1960 ve vztahu k problému ukončení povinné školní docházky v 16ti letech k datu, je nutno chápat v kontextu ustanovení § 13 zákona o důchodovém pojištění v návaznosti na další právní předpisy. Dále zásadně nesouhlasí s tím, aby jejímu právu bylo bráněno citací usnesení XI. sjezdu KSČ, tedy organizace, která v době jejího nepřijetí na střední školu svými zvrácenými názory na školství rozhodovala, kdo z občanů má právo dosáhnout vzdělání. Z toho důvodu byla stěžovatelka nespravedlivě zbavena možnosti studovat na střední škole a vzhledem ke svému zdravotnímu stavu nebyla ani schopna nastoupit do zaměstnání, kde by pracovala manuálně. Na rozdíl od krajského soudu se domnívá, že tato zjištění jsou pro posouzení věci rozhodující. Napadený rozsudek tedy podle stěžovatelky trpí nezákonností v posouzení započtu doby školní docházky od 1. 9. 1961 do 30. 6. 1962 jako doby pojištění.

Ve svém vyjádření ke kasační stížnosti žalovaná navrhla zamítnutí kasační stížnosti jako nedůvodné a plně se ztotožnila s argumentací v napadeném rozsudku.

Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil následující skutečnosti relevantní pro posouzení věci.

Z osobního listu důchodového pojištění pro výpočet starobního důchodu stěžovatelky vyplývá, že stěžovatelce byla započtena do 18 let doba pojištění od 30. 8. 1962 do 8. 4. 1963, tedy 222 dnů.

Z třídního výkazu pro 6. až 9. ročník třídy IX. A pro školní rok 1961/1962 vyplývá, že stěžovatelka v tomto školním roce absolvovala devátou třídu Základní devítileté školy v Ústí nad Orlicí.

Při jednání krajského soudu stěžovatelka předložila vlastnoručně podepsané prohlášení třídní učitelky H. M., z něhož vyplývá, že stěžovatelka v roce 1960 – 1961 jako žákyně 8. třídy vykonala přijímací zkoušky na dvouletou Akademii v Chocni. Na tuto školu však nebyla přijata. Vzhledem k tomu jí bylo umožněno nastoupit do 9. třídy předcházející školy, a to rozhodnutím jejího ředitelství. Studium základní školy ukončila ve svých 17 letech.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému rozsudku přípustná za podmínek ustanovení § 102 a § 104 s. ř. s.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek krajského soudu i řízení, jež jeho vydání předcházelo, v souladu s § 109 odst. 2 a 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), a neshledal přitom vady, k nimž by musel podle § 109 odst. 3 s. ř. s. přihlédnout z úřední povinnosti; vázán rozsahem a důvody, které stěžovatel uplatnil ve své kasační stížnosti, dospěl k závěru, že kasační stížnost **není důvodná.**

Jelikož stěžovatelka vystavěla svou argumentaci v kasační stížnosti na tvrzení, že napadený rozsudek trpí nezákonností v důsledku nesprávného posouzení právní otázky v předchozím řízení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., považuje Nejvyšší správní soud za nezbytné stručně vyložit právní úpravu doby pojištění – studia po ukončení povinné školní docházky, která je mezi účastníky sporná, neboť stěžovatelka požadovala zvýšení starobního důchodu právě s odůvodněním, že jí žalovaná nesprávně započetla a zhodnotila dobu studia na základní škole.

Podle ustanovení § 13 zákona o důchodovém pojištění platí, že za **dobu pojištění** se považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let; jde-li však o dobu zaměstnání v cizině před 1. květnem 1990, hodnotí se tato doba, jen pokud bylo za ni zaplaceno pojistné, a to nejdříve ode dne zaplacení pojistného. Za náhradní dobu pojištění se považují též náhradní doby získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Za náhradní dobu pojištění se považuje též doba studia získaná před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, a to po dobu prvních šesti let tohoto studia po dosažení věku 18 let. Toto znění ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. bylo zavedeno s účinností od 1. 1. 2004 zákonem č. 425/2003 Sb. a vztahuje se jen na důchodové nároky vzniklé po tomto datu (viz k tomu podrobněji Voříšek, V. Starobní důchod 2004. Praha: Linde, 2004, s. 59.). Doba pojištění ve smyslu

ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. se hodnotí pro nárok i pro výši procentní výměry v plném rozsahu. Podle ustanovení § 8 odst. 1 písm. f) zákona 100/1988 Sb. ve znění účinném k 31. 12. 1995 se zaměstnáním rozuměla též doba studia po ukončení povinné školní docházky. Podle § 1 prováděcí vyhlášky k tomuto zákonu č. 149/1988 Sb. se studium započítává v rozsahu, v jakém se hodnotí jako soustavná příprava na budoucí povolání podle § 24 a za stejných podmínek. Podle § 24 vyhlášky č. 149/1988 Sb., se pak za soustavnou přípravu na budoucí povolání považuje studium na středních školách, a to nejdříve od počátku školního roku prvního ročníku školy (odst. 1 a 2), ledaže student začal plnit studijní povinnosti studenta střední školy dříve - pak by i tento den počátku studia byl vázán na plnění takovýchto povinností. Za povinnou školní docházku byla považována i doba školních prázdnin navazujících na ukončení období školního vyučování školního roku, v němž dítě dovrší poslední rok povinné školní docházky, pokud nevstoupilo do trvalého zaměstnání, popřípadě nezačalo vykonávat jinou trvalou pracovní činnost (srv. § 25 cit. vyhlášky).

Právní úprava povinné školní docházky a jejího ukončení ve sporném období je komplikována skutečností, že stará právní úprava představovaná zákonem č. 31/1953 Sb. účinná do 28. 12. 1960 byla nahrazena zákonem č. 186/1960 Sb. Podle původní právní úpravy (§ 3), která vstoupila v účinnost podle svého přechodného ustanovení (§ 17) ve školním roce 1953/54, platilo, že základní všeobecné vzdělání je povinné a bezplatné. Poskytovala je osmiletá střední škola nebo prvních osm postupných ročníků jedenáctileté střední školy. Povinnost chodit do školy trvala osm let a začíná počátkem školního roku následujícího po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku.

Nový systém školní docházky založený zákonem č. 186/1960 Sb. byl založen na následujících pravidlech. Podle ustanovení § 5 odst. 2 zákona č. 186/1960 Sb. platilo, že ***povinná školní docházka trvá devět let a začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku.*** *Dítě, které dovrší šestý rok věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být výjimečně přijato do školy, požádají-li o to jeho rodiče nebo jiní zákonní zástupci, zjistí-li se, že je tělesně i duševně vyspělé, a souhlasí-li s přijetím místní národní výbor.* Podle ustanovení § 5 odst. 3 dále platilo, že *žákům, kteří splní povinnost školní docházky, avšak nedosáhnou vzdělání, které poskytuje základní devítiletá škola,* ***může být povolena další docházka do této školy, nejdéle však do konce školního roku, v němž žák dosáhne věku šestnácti let.*** *Nezíská-li žák ani takto úplné základní vzdělání, vedou jej závod a společenské organizace k tomu, aby si je doplnil při zaměstnání.*

K výkladu uvedené právní úpravy je třeba podotknout, že je podmíněn mnoha okolnostmi provázejícími společenský vývoj v oblasti důchodového zabezpečení (pojištění) i systému školství. Krajský soud reflektoval v napadeném rozsudku judikaturu Nejvyššího správního soudu k uvedené problematice, a je třeba uvést, že tak učinil zcela případně, i když se skutkově nejednalo o úplně stejný případ. V rozsudku ze dne 17. 10. 2007, č. j. 6 Ads 99/2006 – 60 se Nejvyšší správní soud podrobně zabýval výkladem vztahu právní úpravy doby pojištění podle současného systému důchodového pojištění a dobou studia na dvanáctiletých středních školách, kterou lze započítat jako dobu pojištění. Při té příležitosti vymezil v souladu s historickým účelem této právní úpravy smysl ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. ve spojení s příslušnými ustanoveními právní úpravy platné před 1. 1. 1996 tak, že za dobu pojištění je třeba považovat takovou dobu studia po ukončení povinné školní docházky, která je spjata s přípravou na budoucí povolání na („výběrové“) střední škole, a to do dosažení 18 let. Tento právní názor Nejvyšší správní

soud zastával i v jiných věcech, v nichž byla rovněž řešena problematika dob pojištění získaných podle předpisů platných před dnem 1. 1. 1996 (viz k tomu např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 4. 2009, čj. 4 Ads 70/2008-34, přístupný na www.nssoud.cz). Krajský soud tento výklad aplikoval i v posuzované věci s tím, že není možné vycházet pouze z jazykového výkladu § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. ve spojení s § 8 odst. 1 písm. f) zákona č. 100/1988 Sb. („doba studia po ukončení povinné školní docházky“).

Jak vyplývá ze skutečností zjištěných ze spisu a tvrzení samotné stěžovatelky, započala povinnou školní docházku již ve školním roce 1951/1952 a osm let povinné školní docházky ukončila v důsledku opakování jednoho ročníku dne 30. 6. 1960, tedy ještě za účinnosti školského zákona č. 31/1953 Sb., který stanovil, že školní docházka je povinná 8 let. Poté se stěžovatelka pokusila dostat na střední školu, avšak neúspěšně. Z toho důvodu využila možnosti dané „postupně zaváděnou“ změnou školského systému účinnou k datu 28. 12. 1960 a pokračovala ve studiu osmé třídy (v důsledku předchozího opakování jednoho ročníku) a ve školním roce 1961/1962 i deváté třídy. Nejvyšší správní soud konstatuje, že tato školní docházka byla skutečně nad rámec povinné školní docházky, zároveň se však v souladu s citovaným účelem nemohlo jednat o dobu započitatelnou a hodnotitelnou jako dobu pojištění, neboť tato doba nebyla přípravou na budoucí povolání, jak krajský soud přezkoumatelně a správně odůvodnil v napadeném rozsudku.

K jednotlivým námitkám stěžovatelky Nejvyšší správní soud uvádí následující. Stěžovatelčina argumentace ustanovením § 5 odst. 3 zákona č. 186/1960 Sb., podle něhož platilo, že žákům, kteří splní povinnost školní docházky, avšak nedosáhnou vzdělání, které poskytuje základní devítiletá škola, může být povolena docházka této školy, nejdéle však do konce školního roku, v němž dosáhne věku 16ti let, není relevantní z pohledu započtení takové školní docházky do doby pojištění ve smyslu § 13 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb. Jak bylo výše uvedeno, ani taková docházka na základní devítiletou školu by nebyla z pohledu účelu ustanovení § 13 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 8 písm. f) zákona 100/1988 Sb. ve znění účinném k 31. 12. 1995 dobou pojištění. Navíc, jak vyplývá ze skutkového stavu věci zjištěném žalovanou i krajským soudem, toto nebyl případ stěžovatelky. Uvedené ustanovení § 5 odst. 3 zákona č. 186/1990 Sb. není svou povahou přechodným ustanovením ve vztahu k předchozímu právnímu režimu povinné školní docházky, nýbrž ustanovením umožňujícím prodloužit žákům, kteří z různých důvodů nezvládli učivo předepsané pro získání vzdělání na základní devítileté škole, jejich docházku na tuto školu za účelem doplnění chybějících znalostí, to však za podmínky, že žák nedosáhl věku 16 let. Jak je zřejmé z data narození stěžovatelky, dosáhla šestnácti let již dne 9. 4. 1961, tedy před zahájením studia deváté třídy, o němž vypovídá předložený třídní výkaz Základní devítileté školy v Ústí nad Orlicí pro školní rok 1961/1962 a prohlášení učitelky H. M. ze dne 2. 9. 2011.

K další námitce týkající se citace rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 10. 2007, č. j. 6 Ads 99/2006 – 60, v němž se zmiňuje i usnesení XI. Sjezdu KSČ z června 1958 a na něj obsahově navazující instrukce Ministerstva školství a kultury ze dne 31. 1. 1959, č. j. 4741/59 – I/2 publikovanou ve Věstníku Ministerstva školství a kultury pod č. 19/1959, o zajištění přechodu na devítiletou povinnou školní docházku ve školním roce 1959/1960, na základě nichž mělo být stěžovatelce upřeno její právo na zvýšení starobního důchodu, Nejvyšší správní soud poznamenává, že tomu tak rozhodně nebylo a

být nemohlo. Toto usnesení není formálně závazným pramenem práva, ale na druhé straně představuje zdroj poznatků o historických a politických souvislostech změny školského systému v letech 1959–1961. Nejvyšší správní soud v tomto rozsudku mj. dovodil, že „*tyto směrnice sledovaly pokrytí škály situací, která sahala od prostého faktu, že žáci osmé třídy neabsolvovali úspěšně výběrové (přijímací) řízení na střední školu, až po situace, kdy nechtěli v tomto školním roce z vlastního rozhodnutí na další školu či do pracovního poměru vstoupit. Šlo tedy svou povahou o fakultativní možnost prodloužení základní školní docházky, a to buď jako východisko z nouze (nepřijetí na střední školu), resp. jako dobrovolné setrvání v základní škole. … Okolnost, že 9. třída ve školním roce 1959/1960 a 1960/1961 nebyla povinnou, nemůže podle názoru Nejvyššího správního soudu zavdávat příčinu, aby byla považována za 1. ročník střední školy. Nadto ze školských předpisů té doby neplyne, že by žalobkyně nebývala mohla po ukončení 8. třídy studovat na výběrové střední škole, pokud by ke studiu byla přijata.*“

Krajský soud odůvodnil svůj názor přezkoumatelně a souladně s judikaturou Nejvyššího správního soudu v obdobných věcech, takže mu není možno vytýkat, že v rámci komplexního výkladu problému zmínil i tyto souvislosti, s nimiž již před tím pracoval ve své rozhodovací činnosti i Nejvyšší správní soud.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost stěžovatelky jako nedůvodnou (§ 110 odst. 1 in fine s. ř. s.).

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla ve věci úspěch, a proto jí náhrada nákladů řízení nenáleží. Žalované, která by jinak měla právo na náhradu nákladů řízení, není možné toto právo v souladu s § 60 odst. 2 s. ř. s. jako orgánu důchodového pojištění přiznat.

Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že stěžovatelka současně s podáním kasační stížnosti dne 4. 1. 2012 uhradila soudní poplatek formou vylepených kolků v hodnotě 5.000 Kč. Jelikož řízení o kasační stížnosti ve věcech přezkumu rozhodnutí orgánů důchodového pojištění ve věcech dávek je od placení soudního poplatku osvobozeno [§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb.], postupoval Nejvyšší správní soud v souladu s § 10 odst. 1 zákona č. 549/1991 Sb. a vrátil stěžovatelce zaplacený soudní poplatek, k jehož zaplacení nebyla povinna.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. října 2012

JUDr. Petr Průcha
předseda senátu